

УДК 338.154.23

Пісоченко Т.С., асистент

Миколаївський державний аграрний університет

СУЧАСНИЙ СТАН ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Рассмотрено сущность экспортного потенциала Николаевской области, произведена оценка уровня экспортного потенциала региона в современных условиях и определены пути улучшения и перспективы их развития.

Ключевые слова: потенциал, экспорт, эффективность, ресурсы.

The essence of export potential of Mykolayiv region, the estimation of export potential of the region in modern conditions, the ways of improvement and prospects of development have been considered in the article.

Key words: potential, export, performance, resources.

Постановка проблеми. Проблемним питанням зовнішньої торгівлі України в процесі входження у світове господарство є нераціональна структура економіки. Це пов'язано з тим, що Україна експортує на міжнародні ринки товари, які здебільшого мають низький ступінь переробки. Крім того, на цих ринках панує жорстка цінова конкуренція і переваги можуть швидко переходити до інших країн, особливо коли щодо країн уживаються обмежувальні, дискримінаційні торговельно-економічні заходи. Водночас україн незначними є поставки українських товарів на високодинамічні ринки, які визначають перспективи розвитку світової економіки [2].

Упродовж останніх років спостерігаються позитивні зміни в географічній структурі зовнішньої торгівлі, зокрема експорті українських товарів. Сприятливі умови розташування Миколаївської області обумовили формування на її території потужної багатогалузевої промисловості, розвиненого агропромислового виробництва, розгалуженої

транспортної мережі, портового господарства й створення значної виробничої, наукової й соціальної інфраструктури.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Питанню розвитку експортного потенціалу присвячено багато робіт як вітчизняних вчених-економістів так і зарубіжних, серед них: К.М. Афанасьєв, С.М. Бойко, М.М. Крижановський, Г.Б. Крушніцька, Р.В. Логоша, Н.М. Пирець, С.М. Подзігунський, Т. Мельник і інші. Але незважаючи на велику кількість досліджень і численних публікацій, питання сучасного стану та розвитку експортного потенціалу потребує глибшого дослідження.

Постановка завдання. Метою цієї статті є дослідження сутнісних характеристик та складових експортного потенціалу Миколаївської області, його особливостей й перспектив розвитку в умовах сучасної економічної ситуації.

Виклад основного матеріалу. Насамперед розглянемо узагальнення різних визначень експортного потенціалу як категорії. Тлумачення цього поняття багатьма вченими розглядається по-різному. Думки їх розходяться щодо часового діапазону реалізації певних наявних ресурсів та отримання вигод від них. Переважна більшість авторів дотримується думки, що експортний потенціал включає в себе лише наявний ресурс, що вже реалізується, відкидаючи твердження інших про те, що до його структури входить і здатність створити відповідні ресурси та з успіхом їх використати в перспективі [1].

На думку М.Н. Пирець, експортний потенціал - це здатність національної економіки виробляти конкурентоспроможні товари та реалізовувати їх на міжнародних ринках за умов постійного зростання ефективності використання природних ресурсів, розвитку науково-технічного потенціалу, валютної і фінансово кредитної системи, а також сервісно-збутової інфраструктури підтримки експорту без нанесення збитків економіці при забезпеченні економічної безпеки країни в цілому

[5]:

Р.В. Логоша вважає, що експортний потенціал - це сукупний обсяг накопичених ресурсів країни, і всередині країни галузі, що можуть бути задіяні для досягнення максимально можливих обсягів задоволення попиту на зовнішніх ринках у перспективі при їх оптимальному використанні. Експортний потенціал не можна розглядати ізольовано від розвитку світової економіки як сталий показник розвитку країни. З іншого боку експортний потенціал це складна багатогранна категорія, яка потребує глибокого і всебічного дослідження. Тому експортний потенціал характеризується не тільки абсолютним обсягом експорту, але й резервами матеріально-технічних, товарних та інших ресурсів, що можуть бути задіяні для здійснення зовнішньоекономічних операцій при визначених умовах.

Отже, експортний потенціал можна визначити як здатність усього суспільного виробництва (підприємств, галузей і економіки в цілому), розташованого в межах цієї території, виробляти і реалізувати в конкретних закордонних ринках у перспективі конкурентоспроможності товари і послуги при досягнутому рівні розвитку економіки і системи організаційно-економічної підтримки експорту [4].

Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема нарощення експорту країни на світовому ринку, його збільшення, чи збереження питомої ваги у світовій торгівлі, є надзвичайно важливим чинником функціонування національної економіки будь якої країни. Стратегічне значення зовнішньої торгівлі для України в цілому та Миколаївської області зокрема зумовлюється тим, що модернізація економіки, залучення масштабних іноземних інвестицій, новітніх технологій можливі лише за умови формування в країні та області стійкої, відкритої до зовнішнього світу господарської системи, яка створить сприятливі умови для здійснення експортної діяльності підприємств і організацій України та Миколаївської

області.

На сьогодні Миколаївщина є досить активним учасником у міжнародній торгівлі. Її вигідне географічне розташування, існуючий виробничий та зовнішньоекономічний досвід праці, різноманітні форми власності сприяють розвитку експортного потенціалу регіону, свідчать про об'єктивні можливості для інтеграції у світове господарство.

У 2010 році на Миколаївщині відновилася тенденція до зростання обсягів зовнішньої торгівлі товарами та послугами. Річний обсяг експорту товарів та послуг становив 1803,8 млн. дол. США, імпорту - 125 млн. дол. США. При цьому, порівняно з 2009 роком експорт збільшився на 5,6 %, імпорт - на 12,2 %, Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі області становило 878,4 млн. дол. США при подвійному переважанні експорту над імпортом (у 2009 році - відповідно 884,1 млн. дол. США та 2,1 раза) [3].

У зовнішній торгівлі області традиційно переважала торгівля товарами. У 2010 році частка товарів в експортній торгівлі становила 88,5 %, послуг відповідно 11,5 %, при цьому частка товарів у порівнянні з 2009 роком зменшилась на 1,2 в.п., послуг - відповідно збільшилася на 1,2 в.п.

Серед регіонів України зовнішня торгівля Миколаївщини утримувала середні позиції. У 2010 році питома вага області у загальноукраїнському експорті товарів становила 3,1 % (8 місце серед регіонів України). При цьому 7 місце в експорті товарів займала Одеська область (3,3 %), 9 - Харківська -2,8 %). Порівняно з сусідніми областями Миколаївщина експортувала товарів у 4,7 раза більше, ніж Кіровоградщина, у 4,6 раза більше, ніж Херсонщина, і приблизно на 5 % поступилася експорту Одеської області (табл. 1)

Таблиця 1

Розмір та структура експорту товарів по деяких регіонах України*

Регіон	2009 рік		2010 рік		Відхилення, млн. дол. США (+, -)
	млн. дол. США	Структура, %	млн. дол. США	Структура, %	
<i>Україна, всього</i>	<i>39695,7</i>	<i>100,0</i>	<i>51405,2</i>	<i>100,0</i>	<i>+ 11709,5</i>
У т. ч. по областях:					
Миколаївська	1532,4	3,9	1597,1	3,1	+ 64,7
Одеська	1445,2	3,6	1684,4	3,3	+ 239,2
Кіровоградська	251,3	0,6	336,8	0,7	+ 85,5
Харківська	1307,1	3,3	1433,1	2,8	+ 12,6
Херсонська	351,3	0,9	348,0	0,7	- 3,3
Дніпропетровська	5199,3	13,1	8010,4	15,6	+ 2811,1

* побудовано автором з використанням даних статистичного збірника Миколаївської області

У зовнішній торгівлі послугами підприємства області забезпечили 1,8 % загальнодержавного експорту послуг, що відповідало 7-му місцю серед регіонів України після Автономної Республіки Крим (2,3 %) та перед Харківською областю (1 %). В той же час, Миколаївщина забезпечила у 12 разів та у 4,6 рази більше експорту послуг, ніж Кіровоградщина та Херсонщина, і приблизно на 80 % поступилася Одещині (табл. 2).

Таблиця 2

Розмір та структура експорту послуг по деяких регіонах України*

Регіон	2009 рік		2010 рік		Відхилення, млн. дол. США (+, -)
	млн. дол. США	Структура, %	млн. дол. США	Структура, %	
<i>Україна, всього</i>	<i>9598,3</i>	<i>100,0</i>	<i>11759,4</i>	<i>100,0</i>	<i>+ 2161,1</i>
У тому числі по областях:					
Миколаївська	176,2	1,8	206,7	1,8	+ 30,5
Одеська	1324,7	13,8	1163,1	9,9	- 161,6
Кіровоградська	16,5	0,2	17,4	0,1	+ 0,9
Харківська	204,6	2,1	197,8	1,7	- 6,8
Херсонська	59,7	0,6	45,4	0,4	- 14,3
Дніпропетровська	368,5	3,8	357,8	3,0	- 10,7

* побудовано автором з використанням даних статистичного збірника Миколаївської області

Підприємства області у 2010 році співпрацювали з партнерами зі 127 країн світу, що на 1 країну більше, ніж у 2009 році. Тому можна сказати, що підприємства Миколаївщини стабільно займається зовнішньою

торгівлею товарами.

У цьому ж році 236 підприємствами Миколаївської області експортовано товарів на загальну суму 1597,1 млн. дол. США, з-за кордону 247 підприємствами завезено товарів на 866,1 млн. дол. США, що відповідно на 4,2 % та 10 % більше, ніж у попередньому році. Експорт області у 1,9 раза перевищив імпорт [3].

З країнами СНД спостерігалось зниження експортної торгівлі на фоні зростання імпоротної. Експорт до них зменшився на 7 % і становив 492,2 млн. дол. США (30,8 % загального експорту області). До країн далекого зарубіжжя експортовано товарів на 1104,9 млн. дол. США, що на 10,1 % більше, ніж у 2009 році. У загальних обсягах області на країни далекого зарубіжжя припало 69,2 % експорту товарів. На 27 країн ЄС припало 11,5 % (184,4 млн. дол. США) експорту товарів (табл. 3).

Таблиця 3

Розмір та структура експорту товарів по країнах-партнерах

Регіон	2009 рік		2010 рік		Відхилення, млн. дол. США (+, -)
	млн. дол. США	Структура, %	млн. дол. США	Структура, %	
Всього	1532,4	100,0	1597,1	100,0	+ 64,7
Країни СНД	529,3	34,5	492,2	30,8	- 37,1
з них					
Російська Федерація	450,5	29,4	406,7	25,5	- 43,8
Білорусь	23,4	1,5	25,5	1,6	+ 2,1
Таджикистан	28,2	1,8	23,4	1,5	- 4,8
Інші країни світу	1003,2	65,5	1104,9	69,2	+ 101,7
з них					
Європа	294,7	19,2	189,3	11,9	- 105,4
Велика Британія	33,6	2,2	69,5	4,4	+ 35,9
Ісламська Республіка Іран	95,4	6,2	125,6	7,9	+ 30,2
Єгипет	102,5	6,7	206,3	12,9	+ 103,8
Туреччина	46,8	3,1	90,0	5,6	+ 43,2
Саудівська Аравія	70,2	4,6	87,7	5,5	+ 17,5
Сирійська Арабська Республіка	59,9	3,9	67,4	4,2	+ 7,5
Індія	35,3	2,3	54,1	3,4	+ 18,8
Туніс	29,4	1,9	53,7	3,4	+ 24,3

* побудовано автором з використанням даних статистичного збірника Миколаївської області

За підсумками 2010 року провідними країнами до яких

експортувалися товари з Миколаївської області стали Російська Федерація, Єгипет, Ісламська Республіка Іран, Туреччина, Саудівська Аравія, Велика Британія; Сирійська Арабська Республіка, Індія та Туніс.

Висновки. Отже, очікується подальше зростання українського експорту до країн далекого зарубіжжя, зокрема до країн-членів ЄС. Водночас збільшиться і торгівля з країнами СНД, насамперед Росією та Білорусією. Традиційний український експорт орієнтований на ринки країн СНД унаслідок кооперації та спеціалізації національного господарства, закладених ще за радянських часів. У відносинах з країнами-членами СНД принципова позиція загалом України, а не лише Миколаївської області полягатиме в необхідності встановлення між цими країнами режиму вільної торгівлі на основі норм і принципів СОТ без будь-яких обмежень та вилучень [2].

Ринки Близького Сходу, Африки, Латинської Америки та окремих країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону є найбільш перспективними для збуту української продукції агропромислового комплексу, машинобудування та металургії і інших галузей.

Одним із важливих напрямів розвитку експортного потенціалу Миколаївської області повинно стати поглиблення торговельних відносин з країнами ЄС, у яких визначальним завданням є створення зони вільної торгівлі та, як результату, нарощення обсягів реалізації готових виробів і високотехнологічної продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончар О.І. Сучасний стан та тенденції розвитку експортного потенціалу України і О.І. Гончар, Ю.О. Кушнір //Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. - 2010. -№ 6. Т. 4. - С. 274-276.
2. Національна стратегія розвитку експорту / Затверджено в 2010 році КМУ.

3. Зовнішня торгівля товарами та послугами у Миколаївській області за 2010 рік: стат. збірник. - Миколаїв, 2011.

4. Логоша Р.В. Формування експортного потенціалу м'ясної продукції: автореф. дис. к.е.н.: 08.00.03 / Р.В. Логоша; ННЦ «ІАЕ». - К., 2010. - 20 с.

5. Пиреци Н.М. Експортний потенціал України в контексті розвитку світового господарства: дис. к.е.н.: 08.05.01 / Н.М. Пиреци - Донецьк, 2005.-215 с.